

40. Gozdarski študijski dnevi: 50 let gozdnih učnih poti in 25 let urbanega gozdarstva v Sloveniji

Mojca NASTRAN¹, Luka JEMEC¹, Vasja LEBAN¹, Janez PIRNAT¹, Jože PRAH²

Izvleček:

Jubilejni 40. Gozdarski študijski dnevi, organizirani septembra 2024 v Ljubljani, so obeležili 50 let gozdnih učnih poti in 25 let urbanega gozdarstva v Sloveniji. Dogodek je poudaril pomen gozdnih učnih poti in urbanih gozdov za kakovost življenja in trajnostni razvoj. Razprave so izpostavile interdisciplinarno upravljanje in pomembnost pravnega varstva urbanih gozdov ter vključenost javnosti. Pri učnih poteh je bil poudarek na povezovanju z lokalnim okoljem, izobraževanju in trajnostnem turizmu. Zaključki vključujejo sistemsko ureditev tematskih poti, izboljšanje zakonodaje, certificiranje vodnikov ter sodelovanje ključnih deležnikov za celostno upravljanje.

Ključne besede: Gozdarski študijski dnevi, urbano gozdarstvo, urbani gozd, mestni gozd, gozdne učne poti, tematske poti

1 PREDSTAVITEV DOGODKA

Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani ter Zavod za gozdove Slovenije sta 18. in 19. septembra 2024 v Ljubljani organizirala jubilejni 40. dogodek Gozdarski študijski dnevi. Letošnji dogodek, ki je potekal pod naslovom »50 let gozdnih učnih poti in 25 let urbanega gozdarstva v Sloveniji«, obeležuje dve pomembni obletnici, ki simbolizirata dolgoletno tradicijo in napredek na področju, ki je ključno za ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter za zagotavljanje kakovostnega življenjskega prostora.

Dogodek je nudil priložnost za izmenjavo aktualnih spoznanj, raziskovalnih rezultatov in izkušenj s področij gozdnih učnih poti ter urbanega gozdarstva. Bogat program je vključeval uvodno vabljen predavanje dr. Silvie Krajter Ostoić s Hrvaškega gozdarskega inštituta ter 24 zanimivih predstavitev prispevkov in 8 posterjev domačih avtorjev. Dogodek je pritegnil več kot 150 udeležencev z različnih strok, kar nakazuje na aktualnost izbrane teme, široko zanimanje in pomembnost tematike za slovensko gozdarsko stroko. Celotni prispevki 40. Gozdarskih študijskih dni so objavljeni v zborniku (Nastran, 2024),

prav tako so prosto dostopna posneta predavanja (Gozdarski študijski dnevi, 2025).

Dogodek so finančno podprli Pahernikova ustanova, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano – Gozdni sklad, družba Slovenski državni gozdovi in Turistična zveza Slovenije, za kar se jim organizatorji iskreno zahvaljujemo.

2 VSEBINA PRISPEVKOV Z ZAKLJUČKI

2.1 Urbani gozdovi

Urbani (imenovani tudi mestni) gozdovi so najobsežnejša zelena infrastruktura mest. Urbani gozdovi so aktualna tematika in predmet zanimanja javnosti. Teme prispevkov so zajemale raziskave javnega mnenja, analizo razvoja in upravljanja urbanih gozdov, njihove socialne in ekološke funkcije ter študije primerov specifičnih urbanih gozdov.

Predstavljene so bile raziskave o javnem mnenju in stanju urbanih gozdov na Hrvaškem in v širši regiji, pri čemer je bil poudarek na inovativnih metodoloških pristopih za izboljšanje načrtovanja in upravljanja urbanih gozdov in ostalih zelenih površin v mestih. Analiza raziskovalnih

¹ Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. Večna pot 83, Ljubljana, Slovenija.

² Zavod za gozdove Slovenije, KE Radeče-Mokronog. Slovenska vas 8, Šentrupert, Slovenija.

trendov je pokazala hitro rast raziskav o urbanem gozdarstvu, opazen je premik fokusa raziskav s splošnega načrtovanja in inventarizacije dreves na podrobnejše analize, vključevanje deležnikov in preučevanje socialnih ter ekoloških funkcij gozdov.

Razpravljalo se je o prostorskem načrtovanju urbanih gozdov, s poudarkom na pomenu pove-zljivosti zelenih površin in njihovem razvoju. Analiza upravljanja mestnih gozdov v Sloveniji je izpostavila posebnosti gospodarjenja, med drugim višje stroške in bolj specifične pristope v urbanih gozdovih, kot v drugih. Izpostavljeni so bili izzivi, kot so usklajevanje interesov različnih deležnikov, pomanjkljiv pravni okvir in omejeni viri. Poudarek je bil na pomenu prilagodljivega upravljanja gozdov za soočanje s podnebnimi spremembami in izboljšanje javnega zdravja.

Prispevki so zajeli različne funkcije gozdov. Poleg rekreacijske in klimatske funkcije, ki sta v urbanih gozdovih najpomembnejši, so obravnavali tudi hidrološko funkcijo urbanih gozdov, pri čemer je bilo ugotovljeno, da različni tipi gozdov različno prispevajo k uravnavanju vodnega režima. Analiza

gliv v urbanih gozdovih je poudarila ekološko vrednost teh gozdov in potrebo po ohranjanju habitatov z veliko odmrle lesne mase.

Mestni gozdovi so bili prepoznani kot ključen javni prostor za ozaveščanje, izobraževanje in spodbujanje zdravja prebivalstva. Predstavljene so bile dobre prakse vključevanja javnosti in sodelovanja deležnikov. Prav tako je bil poudarjen pomen strategij za ohranjanje zdravja drevja v mestih, ki bi temeljile na celostnem pristopu in sodelovanju različnih strokovnjakov.

Mestni gozdovi in druge zelene mestne površine so bili izpostavljeni pri doseganju trajnostnega razvoja mest in okrepitev turistične ponudbe. Programi, kot so vodeni ogledi med drevesi, spodbujajo okoljsko ozaveščenost in krepijo zelene turistične strategije.

Skupni zaključek prvega dne konference s poudarkom na urbanih gozdovih je bil, da so urbani gozdovi ključni za trajnostno prihodnost mest, njihovo upravljanje pa zahteva interdisciplinarni pristop in sodelovanje med različnimi deležniki, vključno z različnimi javnostmi.

Slika 1: Uvodni pozdrav prodekana Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, prof. dr. Klemena Jerine (foto: K. Jarni)

Na dogodku in po njem so udeleženci prispevali in predlagali nekaj smernic ter zaključkov:

- Pravno je potrebno bolje urediti varstvo urbanih gozdov, posodobiti odloke o gozdovih s posebnim namenom, urediti položaj mestnih gozdov v GGN.
- Veliko pozornosti pri načrtovanju in upravljanju urbanih gozdov je potrebno nameniti obveščanju in vključevanju javnosti. Treba je izboljšati strokovne informacije za javnost, kot so pojasnitev vzrokov za posek nevarnih dreves, razlaga pomena posameznih ukrepov v zvezi z zdravjem drevja in gozda (npr. žlebljenje, izkoreninjenje, uporaba bioloških sredstev), zagotavljanje ažurnih informacij o najpomembnejših škodljivih organizmih, predvsem tistih, ki se v našem okolju pojavljajo na novo (npr. hrastova čipkarka in črni ambrozijavec).
- Za celovito obravnavo mestnih gozdov je smiselno pripraviti načrtovalni postopek za strateški načrt, katerega nosilec je lokalna skupnost v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije. Gozdarska razdelitev (območja, enote) ni najprimernejši prostorski okvir za strateško načrtovanje upravljanja z mestnimi gozdovi. Pojavila se je ideja o »mestnih revirjih«, ki bi jih vodili gozdarji z visokimi komunikološkimi znanji.
- Potrebna je sistemska zagotovitev virov lokalnih skupnosti za razvoj in upravljanje mestnih gozdov.
- Potrebno je razložiti terminologijo urbanih, mestnih in primestnih gozdov; na splošno z razvojem področij prihaja iz tujine veliko novih konceptov, ki niso terminološko opredeljeni, kar kaže na nujnost priprave gozdarskega terminološkega slovarja.
- V srednješolsko in visokošolsko gozdarsko izobraževanje je potrebno vključiti oziroma ponuditi teme urbanega gozdarstva, interpretacije narave, gozdne pedagogike in na naravi temelječega trajnostnega turizma.
- Pomembno je strokovno sodelovanje med različnimi deležniki v urbanem gozdarstvu: med lastniki, inštitucijami, operativci, občinami, ... Poleg tega je potrebna redna izmenjava

Slika 2: Pozdrav udeležencev doc. dr. Mojce Nastran (foto: K. Jarni)

dobrih praks npr. v okviru študijskih krožkov kot je krožek Mestni gozdovi v okviru ProSilve Slovenija.

2.2 Gozdne učne poti

Prispevki so poudarili, da sta razvoj in celostno načrtovanje gozdnih in tudi drugih tematskih učnih poti v Sloveniji ključna za trajnostni turizem, ker poti ponujajo priložnosti za rekreacijo, izobraževanje in stik z naravo. Tematske poti z usmerjanjem obiskovalcev pomembno varujejo kulturno in naravno dediščino naše dežele ter prispevajo k razvoju lokalnega okolja. Pri načrtovanju je poudarek na povezovanju tematskih sklopov in prilagoditvi interpretacij za različne skupine obiskovalcev. Učinkovito upravljanje vključuje vzdrževanje, evalvacijo in nadgradnjo poti, kar krepi njihovo trajnostno vrednost.

Izzivi na področju upravljanja z gozdnimi učnimi potmi terjajo sodelovanje organizacij, kot so Zavod za gozdove Slovenije, Gospodarsko interesno združenje za pohodništvo in kolesarjenje, turistična društva, Slovenska turistična

organizacija, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvo za zdravje in drugi. Bolj kot do sedaj bo treba vključiti lastnike gozdov. Za Zavod za gozdove Slovenije kot enega najpomembnejših deležnikov je bistveno, da ima v svoje delovanje stalno vključene tematske poti kot orodje za popularizacijo gozdov in gozdarstva.

Gozdno-turistični vodniki prispevajo k ozaveščanju o biodiverziteti, ekosistemih in lokalnih praksah, hkrati pa spodbujajo zdrav način življenja. Projekti, kot so Pravljичno-doživljajske transverzale, združujejo kulturno in naravno dediščino ter medgeneracijsko sodelovanje. Projekta Igre v gozdu za bodoče vzgojitelje in vključevanje dijakov v načrtovanje učnih poti povečujejo zanimanje in znanje bodočih strokovnjakov o načrtovanju in vodenju po učnih poteh. Za prihodnost tematskih poti v Sloveniji se zato ni bati. S premišljenim načrtovanjem, inovativnimi

Slika 3: Častni govorci otvoritve dogodka (foto: K. Jarni)

rešitvami in sodelovanjem deležnikov lahko Slovenija postane vodilna destinacija za trajnostni doživljajski turizem.

Smernice in zaključki ob tematiki gozdnih in tematskih učnih poti:

- potrebno je vzpostaviti enoten sistem za vse tematske poti: planinske, gozdne, turno-kolesarske in ostale z enotnim registrom, ki bi lahko sledil vzoru registra planinskih poti maPZS (2025) (oziroma bi lahko portal maPZS prevzel to vlogo);
- vzpostaviti je treba celostno, načrtno in kontinuirano vzdrževanje gozdnih učnih poti in določiti skrbnike poti;
- potrebna je dopolnitev ali sprememba obstoječe zakonodaje na področju gozdnih učnih poti, zagotovitev enotnih določil umeščanja gozdnih in tematskih učnih poti v prostor ter koordinacija deležnikov, ki se pojavljajo na področju gozdnih in drugih učnih poti;
- potrebno je vzpostaviti ali vključiti vodenje po gozdnih učnih poteh (ki vključuje interpretacijo

narave) v obstoječe oblike vodniške službe ter izvesti tako certificiranje vodnikov kot tudi samih gozdnih in tematskih učnih poti;

- pri umeščanju novih gozdnih učnih poti ali novih oznak na obstoječe učne poti naj bi sledili vzoru »manj je več« in osnovnim oblikovalskih načelom.

3 VIRI

Gozdarski študijski dnevi. 2025. <https://www.bf.uni-lj.si/sl/enote/gozdarstvo/raziskave/konference/gozdar-ski-studijski-dnevi/>. (10. 1. 2025)

Nastran M. (ur.). 2024. 50 let gozdnih učnih poti in 25 let urbanega gozdarstva v Sloveniji : XL. Gozdarski študijski dnevi. Zbornik recenziranih znanstvenih prispevkov na domači konferenci. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 208 str. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=162290> (10. 1. 2025)

maPZS. 2025. <https://mapzs.pzs.si/home/trails> (10. 1. 2025)

Slika 4: Predstavitve prispevkov (foto: M. Nastran)

Slika 5: Častna govorka mag. Alenka Korenjak, sekretarka Direktorata za gozdarstvo in lovstvo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (foto: K. Jarni)

Slika 6: Razprava udeležencev (foto: K. Jarni)

Slika 7: Udeležence je uvodoma pozdravila dekanja Biotehniške fakultete, prof. dr. Marine Pintar (foto: K. Jarni)

Slika 8: Moderirano razpravo je vodil prof. dr. Janez Pirnat (foto: K. Jarni)